

РЕШЕНИЕ

№ 5235

гр. ..., 23.03.2024 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД, 182 СЪСТАВ, в публично заседание на втори октомври през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: ...

при участието на секретаря ...

като разгледа докладваното от ... Гражданско дело № 20201110149288 по описа за 2020 година

Производството е по реда на чл. 422, ал. 1, във вр. чл. 415 от Гражданския процесуален кодекс.

Образувано е по искова молба на ищеца „...“ ЕАД срещу Г. Р. М., с искане за признаване за установено спрямо ответницата, че дължи суми по заповед за изпълнение на парично задължение по чл. 410 ГПК от 12.06.2020 г. по ч.гр.д. № 22269/2020 г. по описа на СРС, 161 състав, а именно: сумата от 11 975,47 лв., ведно със законна лихва от 5.6.2020 г. до изплащане на вземането - главница по договор за потребителски кредит № .../20.02.2018 г. между „...“ и длъжника, като вземането е прехвърлено на заявителя по силата на приложение № 1/14.03.2019 г. към рамков договор за продажба и прехвърляне на вземания от 27.07.2017 г. между заявителя и „...“, договорна лихва в размер на 8881,13 лв. за периода от 5.10.2018 г. до 15.10.2019 г., мораторна лихва в размер на 1397,90 лв. за периода от 6.10.2018 г. до 5.6.2020 г.

Твърди се, че на 14.03.2019 г. е подписано Приложение № 1 към Рамков договор за продажба и прехвърляне на вземания от дата 27.07.2017 г., на основание чл. 99 от ЗЗД, между „...“ ЕИК 204915054 и „...“ ЕАД, ЕИК ... силата на който вземането, произтичащо от Договор за потребителски кредит № ... дата 20.02.2018 г. между „...“ и Г. Р. било прехвърлено в полза на „...“ ООД изцяло с всички привилегии, обезпечения и принадлежности, включително и всички лихви. Договора за заем съдържал изрична клауза, която уреждала правото на кредитора да прехвърли вземането си в полза на трети лица. Съгласно договора за цесия от 27.07.2017 г., „...“ ЕАД в качеството си на цесионер се била задължила от името на цедента и за своя сметка да изпрати уведомление за извършената цесия до длъжника.

С оглед изложеното, моли съда да постанови решение, с което да признае за установено, че ответникът му дължи посочените суми, за които е издадена заповед за изпълнение по ч.гр.д. № 22269/2020 г. на СРС, 161 състав.

Ответникът е депозирал отговор на исковата молба в законоустановения срок, с който оспорва исковата молба като неоснователна. Твърди се, че договорът за паричен заем е недействителен, поради противоречие с чл. 10, ал. 1 и чл. 11, ал. 1, т. 9 и 10 ЗПК. Оспорва се да е настъпила предсрочна изискуемост за вземанията по процесния договор за кредит. Прави се искане да бъдат отхвърлени предявените искове, а в условията на евентуалност – да бъдат уважени само по отношение на главницата и то само в частта, касаеща падежиралите непогасени вноски по договора за кредит.

Софийски районен съд, след като взе предвид становищата на страните и ангажираните по делото доказателства, преценени поотделно и в тяхната съвкупност, намери за установено следното от фактическа страна:

По делото е отделено като безспорно между страните и ненуждаещо се от доказване обстоятелството, че между „...“ и Г. Р. М. е сключен Договор за потребителски кредит № ... от дата 20.02.2018 г.

От приетия като доказателство по делото Договор за потребителски кредит № ... от дата 20.02.2018 г. се установява, че на ответника е бил отпуснат потребителски кредит в размер от 12 000 лв., била определена застрахователна премия от 4320,00 лв., била включена „такса ангажимент“ от 420 лв., като кредитът бил разсрочен на 96 на брой погасителни месечни вноски всяка на стойност 273,74 лв., с крайна падежна дата 5.02.2026 г., с посочена обща стойност на плащанията 26279.04 лв., при лихвен процент 16,67 % и посочен годишен процент на разходите в размер на 19,34%.

По делото не е спорно, че ответникът е получил сумата по договора за кредит в размер от 11580,00 лв. по банковата си сметка, което обстоятелство се установява и от заключението на вещото лице по допуснатата съдебно-счетоводна експертиза, което съдът кредитира като компетентно изготвено и обосновано. Сумата от 420,00 лв. – такса ангажимент – е била удържана чрез прихващане от кредитодателя и не е била преведена на ответника.

Приет по делото е Рамков договор за цесия от 27.07.2017 г., сключен между ищеца и „...“ ЕАД, по силата на който цедентът (... ЕАД) прехвърлило на цесионера (ищец) вземанията спрямо кредитополучатели. Прието е допълнително споразумение от 11.06.2018 г. към рамковия договор за цесия. Прието по делото е и извлечение от приложение № 1 от 14.03.2019 г. към Рамковия договор за цесия, като видно от него сред прехвърлените вземания е и вземането спрямо ответника Г. Р. М. по Договор

Прието по делото е пълномощно № .../2017 г., с което „...“ ЕАД упълномощава ищеца да уведомява по чл.99 ЗЗД длъжници за сключения рамков договор за цесия.

Прието е писмено потвърждение от „...“ ЕАД за извършена продажба на вземанията, така и уведомление за извършена цесия по чл. 99 ЗЗД, адресирано до ответника. По делото е представено съобщение, изпратено от ЧСИ ... до ответника за връчване на уведомлението, от което е видно, че на 15.10.2019 г. връчителят е отбелязал, че уведомлението е „връчено при условията на отказ на бащата – осн. чл. 44, ал. 1 ГПК“. Представени са и известия за доставяне на пратка, от които е видно, че пратката е била върната като непотърсена.

По делото е прието заключение на вещо лице по допуснатата съдебно-счетоводна експертиза, което съдът кредитира като обективно и компетентно изготвено, от което се установява, че общият размер на постъпилите

плащания по договора от ответника били в размер на 1642.44 лв., с което според счетоводните отразявания били погасени части от главницата, договорната лихва, застраховка.

По делото е прието и заключение на вещо лице по съдебна компютърно-техническа експертиза, което съдът кредитира като компетентно изготвено и обосновано, и от което се установява, че при изследване на оригинала на договор за потребителски кредит № ..., най-вероятната комбинация от параметри на шрифта е вид „...“, размер 12 pt, имайки предвид приложените методи и наличието на вариации при вида шрифт, неговите параметри, както и разнообразието на стандарти. В съдебно заседание вещото лице уточнява, че основната част на текста е не по-малък от размер 12, с изключение на бележките под линия, които не съставлявали основна част на документа.

Съдът, като прецени събраните по делото доказателства по свое убеждение и съобразно чл. 235 ГПК във връзка с наведените в исковата молба доводи и възраженията на ответника, намира от правна страна следното:

Предявени са по реда на чл. 422, във вр. с чл. 415, ал. 1 ГПК установителни иски с правна квалификация чл. 79, ал. 1 ЗЗД, във вр. с чл. 9 ЗПК, във вр. с чл. 99 ЗЗД и чл. 86, ал. 1 ЗЗД. В условията на евентуалност са предявени осъдителни иски със същата правна квалификация.

По тези иски в доказателствена тежест на ищеца е да установи наличието на облигационно правоотношение, възникнало по силата на процесния Договор за потребителски кредит № ... от дата 20.02.2018 г.; че кредитодателят е изпълнил задълженията си по договора, при което за ответника е възникнало задължение за връщане на усвоената сума; че е настъпил падежът на задължението за връщане на сумата; прехвърляне на вземанията към длъжника на ищеца и уведомяване на ответника за извършената цесия; размерът на претендираната сума.

В тежест на ответника е да установи, че е погасил претендираните вземания, в случай че твърди това.

На страните е указано, че съдът служебно следи за неравноправност на клаузи на договора, сключен с потребител, за което предоставя на страните при условията на състезателност възможност да ангажират доказателства за евентуалното наличие или липса на неравноправност на клаузите по договора за кредит.

От приетите по делото писмени доказателства и заключението на вещото лице съдът приема за доказано, че между ответника и „...“ е имало сключен договор за потребителски кредит, по който кредитодателят е превел сумата от 11 580,00 лв. на ответника и е прихванал сумата от 420,00 лв. за дължима по договора „такса ангажимент“.

Усвояването на сумите и размерът на кредита се установява от приетото и неоспорено по делото заключение на вещото лице по допуснатата съдебно-счетоводна експертиза.

От представения договор за цесия и приложението към него се установява, че ищецът е придобил вземанията спрямо ответника по процесния договор за кредит. В хипотезата на чл. 99 ЗЗД вземането преминава върху цесионера със самото сключване на договора за цесия. Уведомяването на длъжника по чл. 99, ал. 3 ЗЗД има значение единствено за действието на

договора спрямо него. По делото не са ангажирани доказателства, че ответникът е узнал за прехвърляне на вземанията (с оглед обратните разписки на изпратеното писмо като „непотърсено“) преди предявяване на исковете.

Налице е и отказ от страна на трето лице да получи книгата - не може да се приеме, че връчването от 15.10.2019 г. на посоченото уведомление за цесия е редовно – връчителят (служител на частен съдебен изпълнител) е отбелязал, че връчването е „при отказ на **бащата** на осн. чл. 44, ал. 1 ГПК“ В случая обаче приложима е друга разпоредба – чл. 46 ГПК, като съгласно ал. 1, когато съобщението не може да бъде връчено лично на адресата, то се връчва на друго лице, **което е съгласно да го приеме**. В случая връчителят не е намерил лично адресата на съобщението (вж. чл. 45, във вр. с чл. 44 ГПК), поради което не може да се приеме, че отказът на третото лице да получи съобщението не е повлиял на редовността на връчването, по аргумент от чл. 46, ал. 1 ГПК.

Доколкото обаче по делото е представено уведомление до длъжника по чл. 99, ал. 3 ЗЗД, и с оглед на това, че законът не поставя специални изисквания за начина на уведомяване, то и съобщаването на цесията, извършено в рамките на съдебното производство по предявения иск, следва да бъде зачетено от съда (в който смисъл е решение № 114 от 07.09.2016г. по т.д. № 362 от 2015г. на II т.о. на ВКС). С уведомяването е завършен фактическият състав по чл. 99 ЗЗД и доколкото не се установява ответникът да е изпълнил на цедента след извършената цесия (вкл. с оглед заключението на вещото лице), то ищецът цесионер се явява титуляр на вземанията.

Съгласно чл. 9 ЗПК договорът за потребителски кредит, какъвто е и процесният, е писмен договор с конкретно съдържание, като в случая съдът приема за доказано, че са спазени изискванията на чл. 10, ал. 1, чл. 11, ал.1, т. 1 до т. 9, т.т., 11, 12 и 20 ЗПК.

Съгласно чл. 10, ал. 1 ЗПК договорът за потребителски кредит се сключва в писмена форма, на хартиен или друг траен носител, по ясен и разбираем начин, като всички елементи на договора се представят с еднакъв по вид, формат и размер шрифт – не по-малък от 12, в два екземпляра - по един за всяка от страните по договора. В случая с оглед заключението на вещото лице по съдебната компютърно-техническа експертиза се установява, че изискването за шрифт не по-малък от 12 е изпълнено. Действително вещото лице сочи, че бележките под линия били изпълнени с по-малък шрифт, но от договора се установява, че единственият текст в договора, който е „под линия“ е наименованието и логото на банката кредитор, поради което не може да се приеме тезата на ответника, че не е спазено изискването по чл. 10, ал. 1 ЗПК.

Съгласно чл. 11, ал. т. 9 ЗПК договорът за потребителски кредит следва да съдържа лихвения процент по кредита, условията за прилагането му и индекс или референтен лихвен процент, които е свързан с първоначалния лихвен процент, както и периодите, условията и процедурите за промяна на лихвения процент, ако при различни обстоятелства се прилагат различни лихвени проценти, тази информация се предоставя за всички лихвени проценти. В конкретния случай лихвеният процент е фиксиран, т.е. достатъчно е да бъде посочен размерът му, без да е необходимо посочване на периодите, условията и процедурите за промяна на лихвения процент, като и не важи изискването за посочване на методиката за определянето му.

В съответствие с чл. 11, ал. 1, т. 11 ЗПК в договора е посочен погасителен план, съдържащ необходимата информация за размер, брой, периодичност и дати на вноските, като лихвата е с фиксиран процент и не е необходимо да се посочва последователността на разпределение на вноските между различните неизплатени суми.

Съгласно чл. 19 ЗПК годишният процент на разходите изразява общите разходи по кредита за потребителя, настоящи и бъдещи (*„§ 1. По смисъла на този закон: 1. „Общ разход по кредита за потребителя“ са всички разходи по кредита, включително лихви, комисиони, такси, възнаграждение за кредитни посредници и всички други видове разходи, пряко свързани с договора за потребителски кредит, които са известни на кредитора и които потребителят трябва да заплати, включително разходите за допълнителни услуги, свързани с договора за кредит, и по-специално застрахователните премии в случаите, когато сключването на договора за услуга е задължително условие за получаване на кредита, или в случаите, когато предоставянето на кредита е в резултат на прилагането на търговски клаузи и условия. Общият разход по кредита за потребителя не включва нотариалните такси“*), изразени като годишен процент от общия размер, като годишният процент на разходите се изчислява по формула в приложение към ЗПК, като общият размер на може да е повече от 50%.

В случая от представения по делото договор за кредит не се установява кои разходи по кредита са включени в размера на годишния процент на разходите. Установява се, че по кредита се дължи освен възнаградителна лихва, също така „такса ангажимент“ и застрахователна премия в общ размер от 4320,00 лв. за целия срок на договора, платима като част от всяка месечна погасителна вноска (т. 2 от условия по договора).

Съдът констатира, че посоченият ГПР – 19,34% - по договора включва годишния лихвен процент и „такса ангажимент“. По делото няма данни включена ли е застрахователната премия в годишния процент на разходите. При направени изчисления в тази връзка, съдът констатира, че ако същата беше включена в ГПР, същият би нараснал до 32,79%.

С оглед изложеното поставя се въпросът относно действителността на процесния договор, като преценката в тази връзка следва да се направи както при съобразяване с общите правила на ЗЗД, така и с нормите на приложимия ЗПК, при действието на който е сключен процесния договор, т.е. невключването на застрахователната премия води ли до недействителност на договора по чл. 22 ЗПК, във вр. чл.11, ал.1, т.10 ЗПК, в който случай се дължи единствено чистата стойност на кредита.

На първо място следва да бъде посочено, че „таксата ангажимент“ в размер на 420 лв. противоречи на чл.10а, ал.2 ЗПК, поради което се явява недължима.

На следващо място, с оглед т. 2 към „условия по договора“ (л. 9 от делото) е посочено, че *„посочената сума в поле „Застрахователна премия“ е разделена на равен брой вноски, съответстващи на посочения брой вноски в поле „Брой погасителни вноски“ и е част от всяка месечна погасителна вноска, посочена в поле „Месечна погасителна вноска““*, а съгласно т. 3 *„Предоставянето на посочената в предходния член сума съставлява изпълнение на задължението на Кредитора да предостави заема и създава задължение за Кредитополучателя да заплати на Кредитора погасителни*

вноски, указани по размер в поле „Месечна погасителна вноска“ и брой в поле „Брой погасителни вноски“.

От заключението на вещото лице по съдебно-счетоводната експертиза се установява, че в месечната погасителна вноска е включена застрахователната премия. **Самият ищец претендира същата като главница по договора за кредит** (л. 4 от делото, абзац 2).

С оглед изложеното съдът приема, че сключването на договора за услуга (Договор за застраховка „Защита на плащанията“) е задължително условие за получаване на кредита, който извод базира на установеното по делото, че към момента на отпускане на кредита застрахователната премия е била включена в общия размер на месечната погасителна вноска, а начина на заплащането на застрахователната премия от потребителя е регламентиран в Условието по договора (л. 9 и сл.), върху които потребителят не е имал възможност да влияе и които имат характер на общи условия – т.е. не е възможно сключването на договора, без да бъде сключен и застрахователният договор.

След като е било условие за получаване на кредита, кредитодателят цедент е следвало да включи в изчисляване на годишния процент на разходите по кредита размера на застрахователната премия като компонент. По делото няма данни това да е сторено.

Изискването по чл. 11, ал. 1, т. 10 от ЗПК е да бъде посочен действителният ГПР по договора за кредит, с оглед правото на потребителя да се информира относно действителната икономическа тежест на договора – в този смисъл решение от 21 април 2016 г., ..., според което за потребителя годишният процент на разходите е от основно значение като общ разход по кредита, който е представен под формата на процент, изчислен по единна математическа формула. СЕС подчертава, че всъщност този процент позволява на потребителя да прецени от икономическа гледна точка обхвата на задължението, поето със сключването на договора за кредит.

В случая напълно липсва яснота как е формиран ГПР, както и какви са взетите предвид допускания, използвани при изчисляване на годишния процент на разходите (вж. решение по дело .../17 на СЕС, съгласно което непосочването на ГПР в договор за кредит трябва да се приравни ситуация, в която договорът съдържа само математическа формула за изчисляването на този ГПР, без обаче да предоставя необходимите за това изчисляване данни).

С решение от 21.03.2024 г. по дело .../22 на Съда на ЕС е прието, че член 10, параграф 2, буква ж) и член 23 от Директива 2008/48 трябва да се тълкуват в смисъл, че **когато в договор за потребителски кредит не е посочен годишен процент на разходите, включващ всички предвидени в член 3, буква ж) от тази директива разходи, посочените разпоредби допускат този договор да се счита за освободен от лихви и разноси, така че обявяването на неговата нищожност да води единствено до връщане от страна на съответния потребител на предоставената в заем главница.**

Ето защо предвид обстоятелството, че по делото не се установи кредиторът да е включил в годишния процент на разходите по кредита дължимите суми за застрахователна премия, налице е недействителност на договора за потребителски кредит с последиците по чл. 23 ГПК, а именно: *„Когато договорът за потребителски кредит е обявен за недействителен, потребителят връща само чистата стойност на кредита, но не дължи лихва или други разходи по кредита.“* В случая нарушено е изискването по чл.

11, ал. 1, т. 10 ЗПК, а нарушаването му (неточно посочване на ГПР) води до недействителност на договора за кредит на основание чл. 22 ЗПК, съгласно тълкуването на европейското право, дадено с цитираното решение на СЕС от 21.03.2024 г. по дело .../22.

При това положение съдът намира, че доколкото договорът за кредит е недействителен на основание чл. 22 ЗПК, потребителят дължи връщане само на чистата стойност на кредита – присъждането □ в рамките на това производство е допустимо, съгласно наложилата се съдебна практика, поддържана и от настоящия състав – вж. например решение № 50174 от 26.10.2022 г. по гр. д. № 3855/2021 г. на ВКС, IV г. о., постановено по реда на чл. 290 ГПК, вр. чл. 280, ал. 1, т. 3 ГПК, в което е прието, че при установена в хода на исковото производство по чл. 422 ГПК недействителност на договор за потребителски кредит съгласно чл. 23 ЗПК, предявеният иск следва да бъде уважен с установяване на дължимата на основание чл. 23 ЗПК чиста стойност на кредита, без да е необходимо вземането за чистата стойност да бъде предявено от кредитора с иск по чл. 55 ЗЗД.

При съобразяване на специалната норма на чл. 23 ЗПК, установяваща изискуемост на вземане за чистата стойност на кредита и при недействителност на договора за потребителски кредит /отричането на валидността на част или дори на целия договор няма да изключи задължението на потребителя да върне чистата стойност на кредита/, следва извод, че целта на защитата на потребителя не е отричането с обратна сила на договарянето в цялост, а само изключване на обвързаността на потребителя с породени от такова договаряне задължения, накърняващи баланса на интересите на насрещните страни. Това тълкуване е съответно и на общия принцип на закрила на потребителя срещу обвързване с отделни клаузи, наложени му от недобросъвестния кредитор, като в резултат на обявената недействителност отпада само възмездността на кредит, сключен в рамките на търговската дейност на кредитора, а се съхранява сделка със съдържание на безвъзмезден заем – вж. решение № 3432 от 28.11.2022 г. по в. гр. д. № 3194/2022 г. на СГС, III-Б състав. Т.е. уговорките между страните относно падежа на задълженията и настъпване на изискуемостта остават в сила.

В случая ищецът се позовава на обявена предсрочна изискуемост на кредита.

Обявяването на предсрочната изискуемост по смисъла на чл. 60, ал. 2 ЗКИ предполага изявление на кредитора, че ще счита целия кредит или непогасения остатък от кредита за предсрочно изискуеми, включително и за вноските с ненастъпил падеж, които към момента на изявлението не са били изискуеми. Предсрочната изискуемост има действие от момента на получаване от длъжника на волеизявлението на кредитора, ако към този момент са настъпили обективните факти, обуславящи настъпването ѝ.

Съгласно т. 18 от Тълкувателно решение № 4/2013 год. на ВКС по тълк. дело № 4/2013 год., ОСГТК, в хипотезата на предявен иск по чл. 422, ал. 1 ГПК за вземане, произтичащо от договор за банков кредит с уговорка, че целият кредит става предсрочно изискуем при неплащането на определен брой вноски или при други обстоятелства, и кредиторът може да събере вземането си без да уведоми длъжника, вземането става изискуемо с неплащането или настъпването на обстоятелства, след като банката е упражнила правото си да направи кредита предсрочно изискуем и е обявила на длъжника предсрочната изискуемост. В хипотезата на предявен иск по чл.

422, ал. 1 ГПК вземането, произтичащо от договор за банков кредит, става изискуемо, ако кредиторът е упражнил правото си да направи кредита предсрочно изискуем. Ако предсрочната изискуемост е уговорена в договора при настъпване на определени обстоятелства или се обявява по реда на чл. 60, ал. 2 от Закона за кредитните институции, правото на кредитора следва да е упражнено преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, като кредиторът трябва да е уведомил длъжника за обявяване на предсрочната изискуемост на кредита.

Действително горепосоченото разрешение е дадено за договор за банков кредит, но поради идентичността на хипотезите, то трябва да намери съответно приложение и при договора за потребителски кредит по смисъла на чл. 9 ЗПК, когато поради предвидена клауза за предсрочна изискуемост длъжникът се лишава от преимуществото на срока. Постановките на Тълкувателно решение № 4/2013 год. на ВКС по тълк. дело № 4/2013 год., ОСГТК, са приложими и по отношение на договора за потребителски кредит, съдържащ уговорка за автоматична предсрочна изискуемост, която не е обявена по надлежния ред преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение – в този смисъл виж например Решение № 123 от 09.11.2015 г. на ВКС по т. д. №2561/2014 г., II т. о. и Решение № 114 от 07.09.2016 г. на ВКС по т. д. №362/2015 г., II т. о.

В контекста на изложеното съдът приема, че предсрочната изискуемост не би могла да настъпи по начина, предвиден в чл. 5 от представените по делото Условия по договора (л. 9) на кредитодателя – като последица единствено от просрочване на две или повече месечни вноски, ако не е изпълнено изискването за уведомяване на длъжника. Ето защо съдът не споделя съображенията, развити от ищеца в исковата молба в обратния смисъл.

По делото не се установява на длъжника да е надлежно обявена предсрочната изискуемост на кредита преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение. Не са ангажирани доказателства, от които да е видно, че подобно волеизявление на кредитора е стигнало до него – в тази връзка в исковата молба се твърди, че длъжникът е получил уведомително писмо за извършена цесия и за предсрочна изискуемост на 15.10.2019 г. Видно от текста на двете представени по делото уведомителни писма, съответно от 26.09.2019 г. и 30.09.2019 г., същите съдържат уведомление единствено за извършената цесия, но не и за обявена от кредитора предсрочна изискуемост на вземанията по договора за кредит. Освен това не може да се приеме, че връчването на трето лице при условията на отказ от 15.10.2019 г. на посоченото уведомление за цесия е редовно по изложените по-горе съображения във връзка със съобщаване на цесията.

Уведомяването на длъжника за настъпване на предсрочна изискуемост на вземането по договор за кредит може да бъде инкорпорирано в покана за доброволно изпълнение до него, в уведомлението по чл. 99, ал. 3 ЗЗД, както и с исковата молба, стига волеизявлението на кредитора да е възпроизведено недвусмислено и конкретно спрямо вземането и задълженото лице. Преценката дали документът, на който се позовава страната, съдържа недвусмислено и конкретно волеизявление за обявяване на кредита за предсрочно изискуем е въпрос по същество, който може да бъде различно разрешен в рамките на всеки отделен спор – в този смисъл решение № 50076 от 14.11.2022 г. по т. д. № 1730 / 2019 г. на ВКС, I т.о.

Съгласно тълкувателно решение № 8 от 2.04.2019 г. по тълк.д. № 8/2017 г. на ОСГТК на ВКС, допустимо е предявеният по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК иск за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост да бъде уважен само за вноските с настъпил падеж, ако предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение. Предявеният по реда на чл. 422, ал. 1 ГПК иск за установяване дължимост на вземане по договор за банков кредит поради предсрочна изискуемост може да бъде уважен за вноските с настъпил падеж към датата на формиране на силата на пресъдено нещо, въпреки че предсрочната изискуемост не е била обявена на длъжника преди подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение.

В решение № 10 от 25.02.2020 г. по т. д. № 16/2019 г. на ВКС, II т.о., е прието, че **посоченото тълкувателно решение № 8/2017 г. не разглежда хипотезата, когато предсрочната изискуемост е обявена на длъжника в хода на исковото производство**. ВКС приема, че съдът, разглеждащ **установителния** или **осъдителния** иск по реда на чл. 415, ал. 1 и чл. 422, ал. 1 ГПК, не е обвързан от фактическото положение към датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение, тъй като моментът, към който се установява съществуването на вземането, е моментът на приключване на съдебното дирене в иския процес.

Според ВКС обявяването на кредита за предсрочно изискуем може да бъде извършено в хода на исковото производство, образувано по реда на чл. 415, ал. 1 и чл. 422, ал. 1 ГПК. Изявлението на кредитора за обявяване на кредита за предсрочно изискуем може да бъде инкорпорирано в исковата молба или в отделен документ, който е представен като приложение към исковата молба. В тези случаи изявлението поражда правни последици с връчването на препис от исковата молба с приложенията към нея на ответника – кредитополучател, ако са налице и предвидените в договора за кредит обективни предпоставки за загубване преимуществото на срока. Упражняването на това потестативно право на кредитора и в този смисъл настъпването на предсрочната изискуемост на кредита в хода на исковото производство представлява факт от значение за съществуването на претендираното право на вземане за главница и възнаградителни лихви, който следва да бъде взет предвид от съда на основание чл. 235, ал. 3 ГПК. При положение, че правното основание на заявената претенция е договорът за кредит, и поради това, че решението следва да отразява материалноправното положение между страните по делото, каквото е то към момента на приключване на съдебното дирене, липсва основание да се отрече настъпилата в хода на исковото производство предсрочна изискуемост на кредита.

С оглед изложеното, ВКС дава следния отговор на правния въпрос по чл. 280, ал. 1 ГПК: ако в исковото производство по реда на чл. 415, ал. 1 и чл. 422, ал. 1 ГПК, без значение дали предявеният иск е установителен или осъдителен, бъде установено, че потестативното право на кредитора да направи кредита предсрочно изискуем не е надлежно упражнено преди подаване на заявлението, но упражняването на това право се осъществи в исковото производство, не може да се отрече настъпването на изискуемостта на вземането. Когато изявлението на банката за обявяване на кредита за предсрочно изискуем е инкорпорирано в исковата молба или в отделен

документ, представен като приложение към исковата молба, изявлението поражда правни последици с връчването на препис от исковата молба с приложенията към нея на ответника – кредитополучател, ако са налице предвидените в договора за кредит обективни предпоставки. Обявяването на кредита за предсрочно изискуем в исковото производство представлява правнорелевантен факт, който трябва да бъде съобразен от съда на основание чл. 235, ал. 3 ГПК в рамките на претендираните суми.

В същия смисъл са и решение № 86 от 27.10.2020 г. по т. д. № 2118/2019 г. на ВКС, I т.о., решение № 42 от 3.06.2020 г. по т. д. № 1680/2019 г. на ВКС, I т.о., решение № 50292 от 20.03.2023 г. по гр. д. № 73/2022 г. на ВКС, IV г.о. и др.

В същия смисъл е и решение № 60048 от 20.08.2021 г. по т. д. № 2122 / 2020 г. на ВКС, I т.о., в което е направен анализ на съдебната практика на ВКС и е констатирано, че след постановяване на тълкувателно решение № 8/02.04.2019 г. по т. д. № 8/2017 г. на ОСГТК на ВКС, **се изоставя разбирането**, обективизирано в решение № 161/08.02.2016 г. по т. д. № 1153/2014 г. на ВКС, решение № 77/10.05.2016 г. по т. д. № 3247/2014 г. на ВКС, решение № 114/07.09.2016 г. по т. д. № 362/2015 г. на II ТО на ВКС, че уведомяването на длъжника относно предсрочната изискуемост на кредита, извършено с исковата молба по реда на чл. 415 ГПК, има за последица настъпване на тази изискуемост, но не може да бъде взето в предвид по реда на чл. 235, ал. 3 ГПК, а е основание за предявяване на нов осъдителен иск или ново заявление за издаване на заповед по реда на чл. 410/чл. 417 ГПК.

Следва да се отбележи още, че съгласно решение № 204 от 25.01.2018 г. по т.д. № 2230/2016 г. цесионерът придобива вземането с всичките му принадлежности по чл.99, ал.2 ЗЗД, т.е. с всички произтичащи от или във връзка с прехвърленото вземане права, **включително правото да обяви неговата предсрочна изискуемост.**

В случая към исковата молба не е приложено уведомление за обявяване на предсрочна изискуемост, а единствено уведомление за извършена цесия.

В самата искова молба обаче ищецът изрично е посочил, че уведомява ответника за настъпилата предсрочна изискуемост по отношение на претендираните вземания по договора за кредит (стр. 6 от ИМ), като в съдържанието на исковата молба ясно се сочи дата, на която ищецът счита, че ответникът е изпаднал в забава – 6.10.2018 г. по отношение на вноските с настъпил падеж след 5.10.2018 г.

По делото се установява, че ответникът е изпаднал в забава по отношение на повече от две погасителни вноски, но не, както се твърди, считано от 6.10.2018 г., а от 6.07.2020 г. (съдът съобразява падежирането на вноските и изпадането в забава по реда на чл. 235, ал. 3 ГПК) Съгласно чл. 19, ал. 6 ЗПК, при плащания по договори, съдържащи клаузи, които са обявени за нищожни по ал. 5, **надвзетите средства над прага по ал. 4 се удържат при последващи плащания по кредита.** Разпоредбата се прилага във връзка с чл. 76, ал. 2 ЗЗД, и при съобразяване с решение от 30.06.2022 г. по С-170/21 на СЕС. Т.е. с направените от ответника плащания по договора, които са отнасяни към сумите за възнаградителна лихва и други вземания по кредита (прихващането на сумата за „такса ангажимент“), следва да се счита погасявана главницата по договора за кредит. Съображения в тази връзка съдът излага и по-долу.

Предсрочната изискуемост на вземанията по договора за кредит е надлежно обявена на ответника длъжник с връчване на препис от исковата молба – на

17.11.2020 г., след изпадането му в забава за плащане на повече от две погасителни вноски

От заключението на вещото лице по съдебно-счетоводната експертиза се установява, че ответникът е направил плащания по договора за кредит в размер от 1642,44 лв. Следва да се вземе предвид и направеното от кредитора прихващане на т.нар. „такса ангажимент“ – въпреки че размерът на кредита е 12 000 лв., като съгласно погасителния план, представен по делото, това е и подлежащата на връщане сума от потребителя, на същия е била преведена сумата в размер от 11 580,00 лева, поради извършеното от кредитора прихващане на уговорената „такса ангажимент“. Както беше отбелязано, уговарянето на същата се явява неравноправно, а от друга страна предвид обявяването на договора за кредит за недействителен на основание чл. 22 от ЗПК, потребителят дължи връщане само на чистата стойност на кредита. При това положение сумата от 420,00 лева, прихваната от кредитора, също следва да бъде включена като плащане, погасяващо главницата по договора за кредит.

Ето защо направените по договора плащания са в размер от 2062,44 лв. Видно от заключението на вещото лице по съдебно-счетоводната експертиза, погасени с направените от ответника плащания се явяват вноските с падеж, настъпил до 5.02.2020 г. включително и частично вноската с падеж 5.03.2020 г. включително. Като се отнесе и сумата от направеното от кредитора прихващане – 420,00 лева – към дължимите вноски за главница, погасени се явяват всички вноски с падеж до 5.06.2020 г. включително, както и частично вноската за м.07.2020 г.

Следователно предявеният иск по реда на чл. 422 ГПК за присъждане на сумата, представляваща главница по договора за кредит, е основателен за периода 5.07.2020 г. – 5.11.2020 г. за вноски с настъпил падеж до обявяване на предсрочната изискуемост на вземанията по договора за кредит, които са с размер от 366,93 лв. След датата на обявяване на предсрочната изискуемост – 17.11.2020 г. е станала изискуема и остатъчната редовна главница в размер от 9 570,93 лв. Общият размер, до който следва да бъде уважен иска, е 9937,56 лв. За разликата до пълния предявен размер същият следва да бъде отхвърлен, поради погасяване на вземанията от страна на ответника.

Следва да бъде отхвърлен изцяло искът за възнаградителна лихва по договора за кредит, предвид изводите на съда, че същият е недействителен на основание чл. 22, във вр. с чл. 11, ал. 1, т. 10 ЗПК. На основание чл. 23 ЗПК, възнаградителна лихва не се дължи от потребителя.

Искът по чл. 86, ал. 1 ЗЗД е неоснователен. В случая страните са договорили връщането на сумите да стане според приетия по делото погасителен план, на 96 броя погасителни вноски, всяка с конкретно уговорен падеж (в тази връзка вж. изложеното по-горе и посоченото решение на СГС).

Лихва за забава се претендира за периода от 6.10.2018 г. до датата, предхождаща подаването на заявление за издаване на заповед за изпълнение, а именно до 4.06.2020 г. В този период обаче, предвид отнасяне на направените плащания към дължимите суми за главница, забава на ответника не се констатира, поради което искът по чл. 86, ал. 1 ЗЗД е изцяло неоснователен.

По повод претенцията за присъждане на законна лихва, считано от датата на подаване на заявлението за издаване на заповед за изпълнение: доколкото

не се установи да е настъпила изискуемост на вземанията към този момент (5.06.2020 г.), то законна лихва в полза на ищеца следва да се присъди от датата на обявяване на предсрочната изискуемост по договора за кредит – 17.11.2020 г. до окончателното погасяване на вземанията.

По евентуалните искове:

Ищецът в условията на евентуалност е предявил осъдителни искове за осъждане на ответника да заплати претендираните суми, като се позовава на предсрочна изискуемост, съобщена на ответника с връчване на исковата молба. Не се е сбъднало процесуалното условие за разглеждане на тези искове: искът за главница е частично уважен, като е взета предвид настъпилата в хода на делото предсрочна изискуемост на вземанията, а искът за присъждане на възнаградителна лихва и на лихва за забава са отхвърлени, но не поради липсата на настъпила предсрочна изискуемост, в какъвто смисъл е формулираното от ищеца процесуално условие за разглеждане на евентуалните осъдителни искове. В този смисъл изрично – решение № 50292 от 20.03.2023 г. по гр. д. № 73/2022 г. на ВКС, IV г.о.

По разноските:

При този изход на делото право на такива имат двете страни.

Ищецът е представил списък по чл.80 ГПК (л.102), съгласно който претендира държавна такса за заповедното производство в размер от 445,09 лв., юрисконсултско възнаграждение в размер от 50,00 лв., държавна такса за исковото производство в размер от 445,09 лв., депозит за съдебно-счетоводна експертиза в размер от 300 лв., депозит за съдебно-техническа експертиза в размер от 250 лв., юрисконсултско възнаграждение за исковото производство, което съдът определя по реда на чл. 78, ал. 8 ГПК, във вр. с чл. 37 ЗПП, във вр. с чл. 25 от Наредбата за правната помощ – за сумата от 100 лв.

Съразмерно с уважената част от иска на ищеца следва да се присъдят разноски в размер от 484,65 лв. за исковото производство и 221,08 лв. за заповедното производство.

Ответникът е претендирал разноски в размер от 250,00 лв., представляващи внесен от него депозит за възнаграждение на вещото лице по съдебно-техническата експертиза. Съдът обаче констатира, че указания до ответника за внасяне на депозит не са били дадени – такива са били дадени на ищеца и са изпълнени от него (л. 92-93 от делото), като ответникът също е внесъл депозит в размер от 250,00 лв. (л. 95-96 от делото), но без да има основание за това. Възнаграждението на вещото лице е в размер от 250,00 лв. и е било изплатено от внесения от ищеца депозит. Ето защо ищецът не следва да бъде осъждан да заплати на ответника сумата за погрешно внесения от него депозит в размер от 250,00 лв. Редът за претендиране на тази сума е чрез искане за възстановяването ѝ от съда като погрешно внесена.

Ответникът претендира и присъждане на адвокатско възнаграждение в полза на адв. Т. З. по реда на чл. 38, ал. 2, във вр. с ал. 1, т. 3 от ЗАдв. – сумата от 1197,63 лв., посочена в сключения между страните договор за правна защита и съдействие от 25.11.2020 г.

Ищецът е направил възражение за прекомерност, като счита, че претендираното възнаграждение следва да бъде намалено до минимума по Наредбата за минималните размери на адвокатските възнаграждения. В случая дори такова да не беше направено, следва да се отбележи, че

възнаграждението по чл. 38, ал. 2 ЗАдв. се определя от съда, който не е обвързан с направеното от процесуалния представител искане.

Съгласно чл. 38 от Закона за адвокатурата, адвокатът или адвокатът от Европейския съюз може да оказва безплатно адвокатска помощ и съдействие на: 1. лица, които имат право на издръжка; 2. материално затруднени лица; 3. роднини, близки или на друг юрист. Ако в съответното производство насрещната страна е осъдена за разноски, адвокатът или адвокатът от Европейския съюз има право на адвокатско възнаграждение. Съдът определя възнаграждението в размер не по-нисък от предвидения в наредбата по чл. 36, ал. 2 ЗАдв. – т.е. в размер не по-нисък от предвидения в наредба на Висшия адвокатски съвет размер за съответния вид работа, и осъжда другата страна да го заплати.

Съгласно решение от 25.01.2024 г. на СЕС по дело C-438/22, чл. 101, § 1 ДФЕС във връзка с чл. 4, § 3 ДЕС трябва да се тълкува в смисъл, че ако установи, че наредба, която определя минималните размери на адвокатските възнаграждения и на която е придаден задължителен характер с национална правна уредба, противоречи на посочения чл. 101, § 1, националният съд е длъжен да откаже да приложи тази национална правна уредба по отношение на страната, осъдена да заплати съдебните разноски за адвокатско възнаграждение, включително когато тази страна не е подписала никакъв договор за адвокатски услуги и адвокатско възнаграждение; чл. 101, § 1 ДФЕС във връзка с чл. 4, § 3 ДЕС трябва да се тълкува в смисъл, че национална правна уредба, съгласно която, от една страна, адвокатът и неговият клиент не могат да договорят възнаграждение в размер по-нисък от минималния, определен с наредба, приета от съсловна организация на адвокатите като Висшия адвокатски съвет, и от друга страна, съдът няма право да присъди разноски за възнаграждение в размер по-нисък от минималния, трябва да се счита за ограничение на конкуренцията „с оглед на целта“ по смисъла на тази разпоредба. При наличието на такова ограничение не е възможно позоваване на легитимните цели, които се твърди, че посочената национална правна уредба преследва, за да не се приложи към разглежданото поведение установената в чл. 101, § 1 ДФЕС забрана на ограничаващите конкуренцията споразумения и практики.

Предвид посоченото решение на СЕС, съдът намира, че не е обвързан от минималния размер на адвокатските възнаграждения, посочен в Наредба № 1 от 2004 г. на Висшия адвокатски съвет, при определяне на възнаграждението по реда на чл. 38, ал. 2 ЗАдв.

При определяне на размера на дължимата сума за адвокатско възнаграждение, което следва да бъде присъдено в полза на процесуалния представител на ответника, следва да вземе предвид действителната правна и фактическа сложност на делото, извършените от процесуалния представител действия във връзка с производството по делото, както и цената на предявените искове. В конкретния случай претендираната от адв. Т. З. сума за възнаграждение, а именно 1197,63 лв., не се явява прекомерна и възнаграждението следва да бъде определено от съда в този размер. Съобразно отхвърлената част от исковете, на адв. З. следва да се присъди сумата от 662,84 лева.

Така мотивиран, Софийският районен съд

РЕШИ:

- - - - -

ПРИЗНАВА ЗА УСТАНОВЕНО по предявения по реда на чл. 422, ал. 1, във вр. с чл. 415 ГПК от „...“ ЕАД, ЕИК: ..., със седалище и адрес на управление гр. ..., бул. „...“, срещу **Г. Р. М.**, ЕГН: *****, гр. ..., ж.к. ..., положителен установителен иск с правна квалификация чл. 79, ал. 1 ЗЗД, във вр. с чл. 9 ЗПК, във вр. с чл. 99 ЗЗД, че **Г. Р. М.**, ЕГН: *****, дължи на „...“ ЕАД, ЕИК: ..., сумата от **9937,56 лева**, представляваща парично задължение за главница за периода 5.07.2020 г. – 5.03.2026 г. по Договор за потребителски кредит ...-... от 20.02.2018 г., сключен между **Г. Р. М.**, ЕГН: *****, и „...“, вземанията по които са обявени за предсрочно изискуеми, считано от 17.11.2020 г., ведно със законната лихва върху тази сума, считано от 17.11.2020 г. до погасяване на вземането, за която сума има издадена Заповед за изпълнение на парично задължение по чл. 410 ГПК от 12.06.2020 г. по ч.гр.д. № 22269/2020 г. по описа на Софийски районен съд, 161 състав, като **ОТХВЪРЛЯ** иска за главница за разликата над уважената част от 9937,56 лв. до пълния предявен размер от 11 975,47 лева и за периода 5.10.2018 г. – 5.06.2020 г., **ОТХВЪРЛЯ** предявения по реда на чл. 422, вр. с чл. 415 ГПК иск по чл. 79, ал. 1 ЗЗД, във вр. с чл. 9 ЗПК за признаване за установено, че ответникът **Г. Р. М.**, ЕГН: *****, дължи на ищеца „...“ ЕАД, ЕИК: ..., договорна възнаградителна лихва в размер на 8881.13 лв. за периода от 5.10.2018 г. до 15.10.2019 г., и **ОТХВЪРЛЯ** предявения по реда на чл. 422, вр. с чл. 415 ГПК иск по чл. 86, ал. 1 ЗЗД за признаване за установено, че ответникът **Г. Р. М.**, ЕГН: *****, дължи на ищеца „...“ ЕАД, ЕИК: ... мораторна лихва за забава в размер на 1397.90 лв. за периода от 6.10.2018 г. до 4.06.2020 г.

ОСЪЖДА на основание чл. 78, ал.1 ГПК **Г. Р. М.**, ЕГН: *****, да заплати на „...“ ЕАД, ЕИК: ..., със седалище и адрес на управление гр. ..., бул. „...“, сумата в размер от **484,65 лв.**, представляваща съдебни разноски за производството по гр.д. № 49288/2020 г. на Софийски районен съд, 182 състав, както и сумата в размер от **221,08 лв.**, представляваща съдебни разноски за производството по ч.гр.д. № 22269/2020 г. на Софийски районен съд, 161 състав.

ОСЪЖДА „...“ ЕАД, ЕИК: ..., със седалище и адрес на управление гр. ..., бул. „...“, да заплати на адв. Т. В. З., ЕГН *****, с адрес гр. ..., бул. „...“, на основание чл. 38, ал. 2, във вр. с ал. 1 ЗАдв. сумата в размер от **662,84 лева**, представляваща адвокатско възнаграждение за осъществявано безплатно процесуално представителство в полза на **Г. Р. М.** по гр.д. № 49288/2020 г. на Софийски районен съд, 182 състав.

Решението подлежи на обжалване по реда на глава XX от Гражданския процесуален кодекс пред Софийски градски съд в двуседмичен срок от връчването му на страните.

Съдия при Софийски районен съд: _____